

УДК 347.73:336.226

О. Я. Коров'як
кандидат юридичних наук,
провідний фахівець факультету № 4
Львівського державного університету внутрішніх справ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Фінанси розуміють як сукупність відносин, які регулюють утворення та витрачання фондів коштів, що необхідні для виконання завдань і функцій держави. Основу фінансів становлять формування та рух грошових доходів держави, юридичних осіб і громадян.

Фінанси характеризуються декількома ознаками: 1) здебільшого мають грошовий характер; 2) виступають як механізм розподілу внутрішнього валового продукту; 3) пов'язані з формуванням грошових доходів і накопичень.

Стан дослідження. Важливий науковий внесок у дослідження питань розвитку та становлення вітчизняного адміністративного законодавства, його подальшого вдосконалення з метою узгодження з європейськими стандартами і нормами зробили такі вчені, як: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.Т. Білоус, С.В. Ківалов, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, Н.Р. Нижник, С.Г. Стеценко, Т.А. Коломоець, Н.М. Пархоменко, В.О. Шамрай, В.К. Шкарупа та ін.

Виклад основного матеріалу. Змістом діяльності держави щодо управління фінансами є мобілізація, розподіл і використання централізованих та децентралізованих фондів коштів, контроль за їх рухом. Особливістю правової організації фінансової діяльності є те, що вона властива всім без винятку державним органам. Фінансова діяльність держави має міжгалузеве значення. Вона закріплена як Конституцією України, так і окремими законодавчими актами, наприклад, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та ін.

Правова категорія фінансів виявляється в тих формах, що нині сприйняті і використовуються законодавством, тому необхідно розрізняти фінанси як систему відносин, що регулюють рух державних коштів, і як систему понять, категорій, закріплених і використовуваних законодавством (дохід, прибуток, собівартість, ціна тощо). У такому разі доречна аналогія з філософськими категоріями «зміст» і «форма». Фінанси як система правових відносин визначають зміст явища. Законодавче ж закріплення їх показує, наскільки в даний момент ці відносини усвідомлені, зрозумілі, сприйняті, в якій формі їх закріпив законодавець.

Управління фінансами – це частина управління економікою. Його здійснює спеціальний фінан-

совий апарат за допомогою специфічних прийомів і методів.

Управління особистими фінансами – це: 1) складова частина загальної системи управління фінансами країни та система дій найманого працівника, домогосподарства, інвестора або підприємця з оптимізації особистої фінансової моделі (плану) або фінансової моделі (плану) сім'ї, інвестиційної діяльності чи бізнесу, відповідно; 2) процес планування, організації, мотивації та контролю за фінансовими ресурсами, які необхідні для того, щоб сформувати і досягти особистих, сімейних та групових цілей.

Функції управління фінансами:

- планування;
- організація;
- розпорядництво;
- координація;
- контроль.

Об'єктами управління є фінансові відносини фізичних і юридичних осіб.

Суб'єктами управління особистими фінансами є безпосередньо фізичні особи, домогосподарства, підприємці, інвестори.

Основне завдання органів управління фінансовою системою в державі полягає в забезпеченні злагодженості функціонування окремих сфер і ланок фінансових відносин. Це досягається шляхом чіткого розподілу функцій і повноважень між фінансовими органами й інституціями.

Планування посідає важливе місце в системі управління фінансами. Його об'єктом є фінансова діяльність держави та суб'єктів господарювання, а результатом – складання фінансових планів. У процесі планування держава та суб'єкти господарювання оцінюють стан своїх фінансів, виявляють можливість збільшення фінансових ресурсів, розробляють напрями їх ефективного використання [1, с. 496].

Управлінська діяльність має такі функціональні елементи:

– планування, під час якого кожен суб'єкт оцінює свій фінансовий стан, виявляє резерви збільшення фінансових ресурсів і напрями їх ефективного використання;

– оперативне управління як комплекс заходів, що проводяться на основі оперативного аналізу конкретної фінансової ситуації. Мета оперативного управління – досягти максимального ефекту

за мінімальних витрат шляхом своєчасної зміни фінансових відносин, маневрування фінансовими ресурсами;

– контроль, який охоплює всі стадії управлінської діяльності і водночас має велике самостійне значення. Під час контролю порівнюються фактичні результати із запланованими і виявляються резерви.

Розрізняють *стратегічне* й *оперативне* управління фінансами, яке може бути як прибутковим, так і витратним – залежно від цілей управління [2, с. 85].

Стратегічне управління – це загальне управління фінансами, що включає дії, розраховані на довгострокову перспективу і вирішення глобальних завдань розвитку фінансової системи країни.

Стратегічне управління фінансами виявляється у визначенні фінансових ресурсів шляхом прогнозування на майбутнє, встановленні обсягів фінансових ресурсів на реалізацію цільових програм тощо; здійснення вищими органами державної влади й управління (Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України). До сфери безпосереднього державного управління належать лише державні фінанси.

У сфері управління фінансами до повноважень *Верховної Ради України* належать: розгляд проекту та затвердження закону про Державний бюджет України, контроль за виконанням Державного бюджету, ухвалення рішення щодо звіту про його виконання, розгляд і затвердження усіх законодавчих актів, котрі стосуються фінансової системи та фінансової політики в країні, контроль за їх виконанням, використанням позик, одержаних Україною, утвердження всіх рішень, пов'язаних із фінансовою політикою держави.

У сфері управління фінансами головними повноваженнями *Кабінету Міністрів України* є: розроблення та реалізація стратегічних напрямів єдиної державної фінансової політики, проекту закону про Державний бюджет України, забезпечення виконання затвердженого Верховною Радою Державного бюджету України та подання звіту про його виконання, забезпечення виконання усіх законів, що стосуються фінансової політики держави.

Оперативне управління фінансами – це управління фінансами, що становить сукупність заходів, розроблених на основі оперативного аналізу фінансової ситуації, фінансового планування, контролю та регулювання, складання й виконання фінансових планів. Оперативне управління фінансами – головна функція апарату фінансової системи держави.

Міністерство фінансів України (далі – Мінфін України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Мінфін України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної політики, політики у сфері державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, випуску і проведення лотерей, організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності, видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу й обліку, у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму [3].

Міністерством керує міністр фінансів України. Через нього Кабінет Міністрів України спрямовує і координує діяльність таких центральних органів виконавчої влади:

1. Державна казначейська служба України.
2. Державна служба фінансового моніторингу України.
3. Державна аудиторська служба України.

Державна казначейська служба України (далі – Казначейство України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра фінансів України [4].

Казначейство України входить до системи органів виконавчої влади й утворюється для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів [5].

Казначейство України є учасником системи електронних платежів Національного банку України.

Казначейство України відповідно до покладених завдань:

- 1) здійснює через систему електронних платежів Національного банку України розрахунково-касове обслуговування розпорядників, одержувачів бюджетних коштів та інших клієнтів, операцій з коштами бюджетів, спільних із міжнародними фінансовими організаціями проектів;
- 2) управляє ліквідністю субрахунків єдиного казначейського рахунка;
- 3) за погодженням із Мінфіном України залучає на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунка для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України та для надання середньострокових позик місцевим бюджетам;
- 4) здійснює відкриття та закриття рахунків поточного бюджетного періоду, а також відкриття рахунків наступного бюджетного періоду;
- 5) здійснює безспірне списання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів на підставі рішення суду;

6) здійснює безспірне вилучення коштів із місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України тощо.

Державна служба фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра фінансів України [6].

Держфінмоніторинг України входить до системи органів виконавчої влади й утворюється для реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Основними завданнями Держфінмоніторингу України є:

1) реалізація державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а також внесення пропозицій щодо її формування;

2) збирання, оброблення й аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформацію, що може бути пов'язана з підозрою в легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму [7].

Державна аудиторська служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра фінансів, реорганізувавши Державну фінансову інспекцію шляхом перетворення.

Основними завданнями Державної аудиторської служби України є:

1) реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю;

2) внесення на розгляд міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної політики в зазначеній сфері [8].

Установи та організації, що належать до сфери управління Міністерства фінансів України:

- Науково-дослідний фінансовий інститут;
- Державний гемологічний центр України;
- Державне сховище дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння;

- Музей декоративного та коштовного каміння.

Навчальні заклади Міністерства фінансів України:

- Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі;
- Дніпропетровська державна фінансова академія;
- Львівська державна фінансова академія.

Висновки. Управління фінансами містить такі функціональні елементи:

1. Фінансова інформація надходить у вигляді оперативної бухгалтерської, статистичної та податкової звітності.

2. Планування, у процесі якого оцінюється фінансовий стан, виявляються фінансові резерви збільшення фінансових ресурсів, шляхи їх ефективного використання.

3. Оперативне управління – комплекс заходів щодо виконання фінансового плану. Його мета – досягти максимального ефекту за мінімальних витрат шляхом своєчасної зміни фінансових відносин.

4. Фінансове регулювання – процес маневрування фінансовими ресурсами. Джерелами фінансового регулювання є резервні фонди, надлишкові фінансові ресурси, невикористані бюджетні асигнування.

5. Контроль пронизує всі стадії управління. У процесі контролю зіставляються фактичні результати із запланованими, виявляються резерви.

Література

1. Курс адміністративного права України / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко та ін. – К. : Юрінком-Інтер, 2013. – С. 496.

2. Управління особистими фінансами : [навчальний посібник] / Н.А. Ясинська. – Львів : Вид-во «Львівська політехніка», 2015. – С. 85.

3. Про Положення про Міністерство фінансів України : Указ Президента України від 8 квітня 2011 р. № 446/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

4. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 215 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

5. Курс адміністративного права України / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко. – К. : Юрінком-Інтер, 2013. – С. 500.

6. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України : постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

7. Курс адміністративного права України / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко. – К. : Юрінком-Інтер, 2013. – С. 501.

8. Про утворення Державної аудиторської служби України : постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.

Анотація

Коров'як О. Я. Публічне управління у сфері фінансів України. – Стаття.

У статті проаналізовано засади управління у сфері фінансів України. Основне завдання органів управління фінансовою системою в державі полягає в забезпеченні злагодженості функціонування окремих сфер і ланок фінансових відносин. Це досягається шляхом чіткого розподілу функцій і повноважень між фінансовими органами й інституціями. Управління фінансами – це частина управління економікою. Його здійснює

спеціальний фінансовий апарат за допомогою специфічних прийомів і методів.

Наголошено, що стратегічне управління фінансами виявляється у визначенні фінансових ресурсів шляхом прогнозування на майбутнє, встановлення обсягів фінансових ресурсів на реалізацію цільових програм тощо; здійснюється вищими органами державної влади й управління (Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України). До сфери безпосереднього державного управління належать лише державні фінанси.

Ключові слова: фінанси, держава, економічна система, управління, регулювання, суб'єкти управління.

Аннотація

Коровяк О. Я. Публичное управление в сфере финансов Украины. – Статья.

В статье проанализированы основы управления в сфере финансов Украины. Основная задача органов управления финансовой системой в государстве заключается в обеспечении слаженности функционирования отдельных сфер и звеньев финансовых отношений. Это достигается путем четкого распределения функций и полномочий между финансовыми органами и институтами. Управление финансами – это часть управления экономикой. Его осуществляет специальный финансовый аппарат с помощью специфических приемов и методов.

Отмечено, что стратегическое управление финансами проявляется в определении финансовых ресурсов путем прогнозирования на будущее, установления объемов финансовых ресурсов на реализацию целевых программ и тому подобное; осуществляется высшими органами государственной власти и управления (Президентом Украины, Верховной Радой Украины, Кабинетом Министров Украины). К сфере непосредственного государственного управления относятся только государственные финансы.

Ключевые слова: финансы, государство, экономическая система, управления, регулирования, субъекты управления.

Summary

Korovjak O. Ya. Public administration in the field of finance of Ukraine. – Article.

The article analyzes the principles of management in the field of finance of Ukraine. The main task of the financial system's management bodies in the state is to ensure the coherence of the functioning of certain spheres and parts of financial relations. This is achieved through a clear division of functions and powers between financial institutions and institutions. Financial management is part of the management of the economy. He carries out a special financial apparatus with the help of specific techniques and methods.

It was emphasized that strategic financial management is manifested in the definition of financial resources by forecasting for the future, the establishment of financial resources for the implementation of targeted programs, etc.; implementation by the highest authorities of the state and government (by the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine). The sphere of direct state administration includes only public finances.

Personal finance management is: 1) an integral part of the over all financial management system of a country and a system of actions by a hired employee, household, investor or entrepreneur to optimize a personal financial model (plan) or financial model (plan) of a family, investment activity or business, respectively; 2) the process of planning, organizing, motivating and controlling the financial resources necessary to form and achieve personal, family and group goals.

Key words: finance, state, economic system, management, regulation, subjects of management.